

Yaroslav Stotskyi

FORMATION AND DEVELOPMENT OF SODALITY OF THE BLESSED VIRGIN MARY WITHIN THE STRUCTURE OF THE UGCC: PAST AND PRESENT

The article deals with the formation and genesis of the Marian societies in Ukrainian lands in the Greek-Catholic obedience since the beginning of the 1600s till present days based on Pope Paul V's breve at the request of the Greek-Catholic Metropolitan Joseph Velyamin Rutsky following the aim of deep devotion of believers to the Virgin and, in general, to religious life and practice in each parish. The author highlights the versatile activity of this church society which carried out all sorts of charitable actions, provided help to hospitals, orphanages, schools, organized retreats for believers, printed Educational religious literature and magazines, promoted sincere spirituality among youth, as well as mercy to the fellowmen and loyalty to the Ukrainian Greek-Catholic Church simultaneously declaring its own nationalism, patriotism thus promoting national spirit in Ukrainian society. Following the example of the Marian society and its various groups in Buchach under the spiritual and guiding command of the Fathers Vasiliy Buchatsky Monastery of OSBM, the article reveals the broad multivector activity of members of this Marian movement, its formation, rise and decay and the newest revival, which is a characteristic feature of this movement in the XVI-XXI cc. in Ukraine. In addition, the contemporary process of the revival and formation of the Marian society, which began in early 1990's in the Greek-Catholic parishes in Ukraine, is researched. The author also dwells on the network, the number of centers and members of the Marian society in the Greek Catholic archdioceses, dioceses and exarchates both in Ukraine and worldwide as of 2015 from the statistical standpoint, which contributes to the complete vision of the development and state of Marian movement.

Key words: Marian society, Marian Sodality, spiritual leader, member, activity, development.

УДК 94(477)

Василь Хоміцький

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ УПЦ КП В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1991–1993 РР.)

У статті подається аналіз інституалізації УПЦ КП на початку 1990-х рр. Подано характеристику внутрішньо-церковних протиріч українського автокефального руху в 1991–1993 рр. Відзначено, що міжцерковні суперечності більшою мірою зумовлювались суб'єктивними чинниками – амбіціями ієрархів, боротьбою за владу в Церкві тощо. Окрема увага зосереджена на виявленні основних причин та проявів міжконфесійних протистоянь, що пояснюються різними підходами сприйняттям та розумінням українсько-російського минулого. Доведено, що причини конфлікту між УПЦ КП та УПЦ в підпорядкуванні Московського Патріархату мають різне бачення способу набуття автокефалії.

Ключові слова: УПЦ, УПЦ КП, УАПЦ, український автокефальний рух, міжконфесійні відносини, Помісна Православна Церква.

Входження Київської митрополії у юрисдикцію Московського Патріархату в 1686 р. фактично на три сторіччя зупинило, теоретичні розмірковування на тему автокефалії української Церкви, що було надзвичайно несприятливим чинником як для розвитку державності через постійну суспільну напругу довкола цього питання. Саме період становлення незалежної України з точки зору розвитку автокефального руху є актуальним. Адаже й донині усвідомлення значення реалізованої ідеї помісності Православної Церкви України серед віруючих та представників політикуму є різною. Аналізуючи нинішній стан православ'я в Україні і Вселенського православ'я загалом, слід взяти до уваги їх зв'язок з державною владою, яка зацікавлена в інституційному розвитку Церкви.

Православна Церква в Україні від XVII ст. поступово позбулася (не без політичного та релігійного тиску) своїх українських особливостей і стала засобом колонізації народу з боку Російської імперії, де Російська Православна Церква (далі – РПЦ) була включена в систему державного управління. У період СРСР РПЦ також була провідником політики радянської влади. Традиція державного служіння була продовжена РПЦ після деструкції СРСР та постання незалежних держав. Відтак, російське православ'я в Російській федерації є ідеологічним інструментом політиків, які прагнуть відновити Радянський Союз. У тандемі з російським урядом РПЦ є провідником «русского мира» та збереження «канонічної території». Слушною видається думка професора А. Колодного, що стан в православ'ї в Україні слід розглядати в історичних та

геополітичних вимірах відносин Україна – Росія. Другорядним є суб'єктивний чинник – діяльність в минулому і в сучасний період тепер Предстоятеля УПЦ КП патріарха Філарета (Денисенка). Адже історія православного життя сфальсифікована світськими і церковними російськими істориками з чіткою метою – не допустити відокремлення від РПЦ Київської митрополії.

Питання функціонування Православних Церков в українському суспільстві, гармонізації державно-конфесійних відносин, та толерантності у в своїх наукових доробках розглядали А. Арістова, Е. Бистрицька, В. Бондаренко, В. Єленський, С. Здіорук, А. Колодний, О. Саган та інші українські дослідники. Між тим, внутрішньо-церковні процеси є менш дослідженими й вимагають уваги науковців. Відтак, метою статті є визначення особливостей інституалізації Української Православної Церкви Київського Патріархату у період становлення незалежності України, у 1991–1993 рр.

Нове бачення місця і ролі сучасного православ'я в світовому суспільно-історичному процесі, зокрема в Україні, відображено у концепції «помірного оновлення», що передбачає християнське служіння в сім'ї, суспільстві, державі, контекстуальність (чутливість) богослов'я до всього, що відбувається в світі, які проводяться Церквою власними засобами не несуть загрози жодному із життєво важливих елементів церковної структури [2, с.42-43]. Основним інструментом оновлення змісту православ'я є дияконія, які розуміються як: мікродияконія (мале служіння – особистість, сім'я), макродияконія (служіння світу і людству, утвердження миру і справедливості), мегадияконія (збереження людського життя як дару Божого); містична дияконія (дати можливість пастві долучення до «Царства Божого» в земному житті через свхаристію).

Зазначена концепція була актуалізована деструкцією блоку соціалістичних країн наприкінці 1980-х – 1990-х рр. після падіння соціалістичної системи, що значною мірою визначило напрями розвитку світового православ'я [18, с. 4]. Включення України в глобалізаційні процеси, не могло не виштовхнути на перший план суспільного життя релігії із її системою цінностей [12,с.8]. Відтак православ'я в Україні опинилося перед необхідністю вирішення декількох важливих проблем: становлення автокефальної Православної Церкви, імплементація європейської системи цінностей, розвиток в умовах розмитих критеріїв віри і воцерковлення [6, с. 27].

На початку 90-х р. ХХ ст. ідея автокефалії слугувала як ідеологічним оформленням політичного руху українців за незалежність. Як справедливо зауважував В. Єленський: «... новопосталі держави відчувають брак джерел легітимації і намагаються віднайти їх у власній історії та духовній традиції» [5, с. 216]. Окремішність Української Церкви розглядалася також в площині національної безпеки [3, с. 216]. Цей аспект підкреслював відомий церковний і політичний дисидент о. Гліб Якунін, який пов'язував «духовну імперію Олексія II» з політичною імперією Радянського Союзу [20]. Українські релігієзнавці, зокрема А. Колодний, обґрунтовував, що «українське й російське православ'я – це два різні духовно-культурні утворення, які не можна механічно поєднати» [11, с. 39]. Зауважимо, що на початку 1990-х р. автокефалія розглядалася ієрархією Київсько-Галицької митрополії також, як ефективний засіб у протистоянні із україноцентричною Греко-Католицькою Церквою [14, с. 36-39].

1–3 листопада 1991 р. в Києво-Печерській лаврі митрополит Української Православної Церкви (далі – УПЦ) Філарет (Денисенко) скликав Помісний Собор за участю українського єпископату, духовництва, мирян, представників монастирів і духовних навчальних закладів. Помісний Собор одностайно прийняв постанову про надання автокефального статусу УПЦ з боку Московського Патріархату [15].

Довкола Київського патріаршого престолу об'єдналися відроджена Українська Автокефальна Православна Церква (далі – УАПЦ), Українська Православна Церква (далі – УПЦ) в США, УАПЦ в Європі та частина автономної УПЦ. Проте об'єднанню Православних Церков з метою отримання автокефалії завадила криза в УАПЦ. Керований особистою неприязню до патріарха Мстислава (Скрипника) та митрополита Антонія (Масендича), які очолювали УАПЦ, митрополит Іоан (Боднарчук) в своєму інтерв'ю російським часописам заявив про неканонічність створення УАПЦ. Згодом він звернувся з проханням до керівництва РПЦ про повернення до складу її єпископату в якості «колишнього єпископа Житомирського та Овручського». Наступним кроком митрополита Іоана (Боднарчука) була заява про неканонічність висвяченого ним єпископату УАПЦ. Дії митрополита Іоана (Боднарчука) підтримали ще два єпископи, висвячені патріархом Мстиславом (Скрипником) у 1991 р. – Пантелеймон (Романовський) і Антоній (Фіалко). Усі троє перейшли до РПЦ.

Звинувачення та критика на адресу УПЦ КП з боку прихильників УАПЦ набули в пресі масового характеру. «Самоорганізація УПЦ КП з колишніх єпископів і священників УПЦ МП, які після позбавлення сану предстоятеля УПЦ МП митрополита Філарета (Денисенка) згуртувалися довкола його сильної особистості, здалася для прагматиків з УАПЦ зручною нагодою залишити свою

постійно переслідуювану владою церкву і приєднатися до сильного партнера, де їм гарантувалася підтримка» [10].

Варто зазначити, що створення незалежної від РПЦ церковної інституції – УАПЦ, пришвидшило процес визначення ставлення до автокефалії православного духовенства в Україні. На жаль, окремі особи прийняття священницького та єпископського сану в УАПЦ використали як початковий етап власної кар'єри, проте розпочався рух від УПЦ МП до УПЦ КП.

31 березня – 4 квітня 1992 р. в Москві в Даниловому монастирі відбувся Архієрейський собор РПЦ, на якому УПЦ було відмовлено в автокефалії. Була зроблена спроба усунути митрополита Філарета від керівництва УПЦ, замінивши його більш лояльним ставлеником. Проте ще деякий час митрополит Філарет продовжував очолювати УПЦ [15].

Значна частина ієрархів, невдоволена діями митрополита Філарета (Денисенка), користуючись підтримкою РПЦ, 27 травня 1992 р. провели в Харкові собор, на ньому митрополита Філарета (Денисенка) звільнено з посади предстоятеля УПЦ, її главою було обрано митрополита Володимира (Сабодана). Ухвалою суду Архієрейського Собору РПЦ 11 червня 1992 р. митрополита Філарета (Денисенка) було позбавлено сану та всіх ступенів священства. Опинившись у скрутній ситуації, митрополит Філарет (Денисенка) рішуче заявив про намір створити незалежну українську Церкву в незалежній Українській державі [21]. У соборі взяли участь 17 з 20 правлячих архієреїв УПЦ [4, с. 86].

Харківський собор ухвалював рішення під тиском РПЦ, порушуючи канони і статут УПЦ. Зокрема, скликання Архієрейського собору УПЦ відбулося без дотримання 34-го Ап. Правила (без згоди предстоятеля), скликання відбулося за скороченою процедурою без ініціювання його проведення Архієрейським собором РПЦ. Водночас єпископат зібрався на Харківський «собор» не з власної ініціативи, а саме задля виконання суперечливого рішення синоду РПЦ від 21 травня 1992 р., що свідчило про певний відхід від схвалених Собором УПЦ (листопад 1991 р.) засад самоуправління, і, відповідно, спровокувало чергове загострення конфлікту. Новоутворена релігійна організація привласнила собі назву «Українська Православна Церква», але за своїм змістом українською не могла бути, оскільки залишалася у підпорядкуванні Московського Патріархату [15].

Для виправдання своїх незаконних дій учасники «собору» на вимогу Московського Патріархату внесли зміни до статуту з метою обрання вказаного кандидата. Дії, вчинені у травні 1992 р. ієрархами УПЦ в Харкові, є грубим порушенням 34-го Апостольського правила: «Єпископам всякого народу належить знати першого серед них і визнавати його як главу, і нічого, що перевищує їхню владу, не творити без його розсуду; творити ж кожному тільки те, що стосується його єпархії та місць, які належать до неї. Але й перший нічого нехай не творить, без розсуду всіх. І таким чином буде одностайність, і прославиться Бог у Господі у Святому Дусі, Отець, Син і Святий Дух» [13, с. 292]. Окрім цього, учасники псевдособору у Харкові порушили постанову Архієрейського собору РПЦ від 25–27 жовтня 1990 р. про дарування УПЦ самостійності й незалежності в управлінні. Порушення їхніх «діянь» полягає в тому, що вони не дотрималися цієї самостійності й незалежності, підкорившись рішенням Священного синоду від 7 і 21 травня 1992 р., влада якого не поширюється на управління в УПЦ. Факт говорить за себе, ієрархи відмовились від незалежності й самостійності УПЦ і, таким чином, відкололись від неї.

Підчас псевдособору у Харкові проводилися зйомки відеокамерою. Згодом відеоматеріали були використані у фільмі «Анатомія розколу», який тиражувала і розповсюджувала УПЦ МП. Цей фільм, окрім формування суспільної думки, мав на меті пов'язати учасників псевдособору колективною відповідальністю [16, с. 502].

22 травня 1992 р. в Києві відбувся Всеукраїнський форум на захист українського православ'я, в якому взяли участь єпископи, духовництво, миряни УПЦ і УАПЦ. Після Помісного Собору УПЦ 1–3 листопада 1991 р. вже почалися переговори на предмет об'єднання двох українських Церков в одну. Тому спільна участь у Всеукраїнському форумі була результатом попередніх домовленостей [4, с. 328].

Згодом митрополит та його прихильники, користуючись підтримкою деяких народних депутатів України, 25 червня 1992 р. провели у м. Києві Всеукраїнський православний Собор, де частина УПЦ об'єдналася з частиною УАПЦ, створивши УПЦ КП. Рішень цього собору не визнали ні тодішній глава УАПЦ патріарх Мстислав (Скрипник), ні його наступник Димитрій (Ярема) [21].

У липні 1992 р., за відсутності патріарха Мстислава, відбулося об'єднання УАПЦ і УПЦ. Об'єднана Церква отримала назву УПЦ КП. Наприкінці жовтня того ж року у пресі з'явилася інтерв'ю патріарха Мстислава про те, що він не схвалює об'єднання двох церков. «Мене навіть не питали, – говорив патріарх Мстислав. – Я довідався про нього, коли фактично приїхав сюди. То не можна зрозуміти, що кілька осіб є Собор. (...) То є дивно, з того сміються» [1].

1–6 липня 1992 р. делегація УПЦ КП, очолювана блаженнішим митрополитом Філаретом (Денисенком), на запрошення Вселенського патріарха Варфоломія відвідала Константинополь. До складу делегації входили митрополит Антоній (Масендич), ректор Київської Духовної Семінарії архімандрит Валентин (Дажук). Делегація двічі зустрічалася з патріархом Варфоломієм в його резиденції, була присутньою на Божественній літургії у Георгіївському соборі. Літургію відправляв грецький архімандрит. На літургії молилися патріарх Вселенський Варфоломій, патріарх Антиохійський Ігнатій, митрополит Філарет з делегацією, грецькі архієреї [15].

Українська делегація у супроводі грецьких архієреїв відвідала храми та монастирі. Її тепло приймали на о. Халкі, в колишній Халкінській духовній школі. Митрополит Філарет служив панахиду на могилі патріарха Вселенського Димитрія. Патріарх Варфоломій влаштував на честь української делегації обід у своїй резиденції, де митрополиту Філарету було надано місце біля патріарха Вселенського. Архієпископ Австралійський і Новозеландський Стиліанос був на другому місці. На обіді були присутні інші архієреї Вселенського Патріархату [15].

Патріарх Варфоломій, вислухавши всі аргументи та ознайомившись з листом Президента України, зауважив: 1. Україна, оскільки вона стала незалежною державою, згідно з церковними канонами, має право на свою автокефальну Церкву; 2. Для того, щоб визнати автокефалію Української Православної Церкви, треба, щоб спочатку об'єднатися; сьогодні вона, на жаль, роз'єднана на дві частини. Очевидним було й те, що Вселенський Патріархат хоче зберегти стосунки з Московським Патріархатом, який різко негативно ставився до автокефалії в Українській Церкві [15]. Невдовзі після від'їзду делегації УПЦ КП в Константинополь приїхали представники РПЦ. У пресі з'явилася інформація, в якій були наведені слова Вселенського Патріарха, що він начебто не знає, з якою метою митрополит Філарет приїздив до Константинополя [15].

Зазначимо, що у першій половині 1993 р. Україну відвідали делегація УПЦ у Канаді на чолі з її предстоятелем, митрополитом Василієм (Федаком), а також єпископ Скопленський Всеволод (Майданович). Згадані ієрархи знаходяться під юрисдикцією Константинопольського Патріархату. Під час поїздки Україною вони зустрічалися з митрополитом Філаретом (Денисенко), митрополитом Володимиром (Сабоданом) та іншими архієреями та духівництвом УПЦ КП та УПЦ в підпорядкуванні Московського Патріархату. Метою їхньої поїздки було сприяння об'єднанню українського православ'я. Зустрічі не мали успіху, оскільки УПЦ Московського Патріархату категорично відкидала будь-яке спілкування з Київським Патріархатом і вихід з-під московської юрисдикції [15].

У зверненні патріарха Мстислава (Скрипника) до єпископату, духівництва та мирян УАПЦ (20 жовтня 1992 р.), звучав заклик не визнавати обов'язковим для єпископату, духовенства та мирян УАПЦ рішення Всеукраїнського православного собору 25 – 27 червня 1992 р. УПЦ КП зміцнювала свої позиції, а УАПЦ – поступово втрачала [9, с. 336]. Спроба об'єднання Церков адміністративним шляхом мала зворотній ефект: відбувся фактично черговий розкол українського автокефального руху. У 1992 р. в Україні незалежно діють три чисельні православні церкви – УАПЦ, УПЦ КП та УПЦ МП. На 24 грудня 1992 р. довкола патріарха Мстислава залишилося в Україні не більше десятка парафій з кількома священиками: о. Юрієм Бойком, Володимиром Яремою, Іваном Пашулею, та невеличкою кількістю їхніх однодумців. Відродження автокефального руху, яке розпочалось в Україні, а саме в західних областях, було спровоковано, головним чином сплеском національних настроїв в цьому регіоні. З самого початку цей процес мав політичне забарвлення. Руху цьому дав почин митрополит Іоан (Боднарчук), а в центральній Україні – протоієрей Олег (Кулик) (сьогодні Патріарх Мойсей УПЦ Канонічна). Останній зорганізував біля 200 громад УАПЦ, будучи митрополитом адміністратором на Хмельницьку, Вінницьку і Житомирські області [9, с. 340].

Упродовж 1990–1993 рр. між митрополитом Іоаном (Боднарчуком) та патріархом Мстиславом (Скрипником) тривала полеміка щодо подій, які відбувалися в УАПЦ, їх причин та наслідків. У характері їхнього спілкування відчувалась неприязнь. Так, 15 січня 1993 р. митрополит Іоан (Боднарчук) написав патріарху Мстиславу (Скрипнику) «Відкритий лист», в якому підсумував події церковного життя впродовж 1990–1992 рр. «Настав час, – зауважував митрополит Іоан (Боднарчук), – щоби Вам відверто сказати правду. Така молода, тільки що відроджена українська церква зовсім занепала і вже майже перестала існувати. Яка в тому причина? З моєї точки зору, головною причиною являється Ви, владико. Приїхавши на Україну, Ви стали відвідувати церковні громади Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Луцької, Рівненської та інших єпархій. Під час Ваших відвідин цих громад – церков, де не раз чекало на Вас по декілька тисяч людей, Ви ніде не привітали їх, як православних християн, не подякували за відроджену УАПЦ. Віруючі розходилися по домівках розчарованими та з тугою на серці. (...)» [7, с. 1–2].

Вважаючи, що його роль у відновленні УАПЦ не було справедливо оцінена патріархом Мстиславом (Скрипником), митрополит Іоан (Боднарчук) висловив йому своє невдоволення з

цього приводу ЦЯ зробив все, що міг для того, щоби Ви стали так довгожданим для нашої церкви патріархом. Не думайте, Владико, що Вас народ вибрав. Вас народ ніколи не бачив і нічого про Вас не знав, але повірив мені, моєму слову і одногосно проголосував за Вас... Отець Володимир (Ярема) згідно Вашого прохання і благословення написав брехливу статтю, в якій очернив мене, єпископат УАПЦ та й всю церкву. В цьому пасквілі він також звинуватив мене в співпраці з «темними силами». Хотів би о. Володимира (Ярему) запитати, з якими ж силами прийшлося йому співпрацювати, щоб довгий час знаходитися на Львівському Олімпі, в перспективному храмі м. Львова, в той час, коли другі священики, маючи вищу духовну освіту, томилися по етапах, тюрмах, лагерьх, або просто місили болото в далеких сільських парафіях. (...) Нинішній плачевний стан УАПЦ та й взагалі православ'я на Україні, розбрат між віруючими та кліриками завдячує цілковито Вам та Вашим прибічникам. (...) Ви являєтесь клятим ворогом нашої УАПЦ, (...) Ви прийшли до нас тільки для того, щоби розвалити і знищити її...» [7, с. 3–8].

Документів, подібних цьому відкритому листу митрополита Іоанна (Боднарчука) до патріарха Мстислава (Скрипника) є чимало. Відродження УАПЦ на чолі з патріархом Мстиславом (Скрипником), замість очікуваного духовного і релігійного піднесення на Україні, перетворилося в одну з найскладніших сторінок історії українського народу.

Конфліктними були стосунки між патріархом Мстиславом (Скрипником) та митрополитом Філаретом (Денисенко). Після смерті патріарха Мстислава 11 червня 1993 р. серед кліриків Київського Патріархату розпочалася боротьба за керівництво Церквою. Ймовірні кандидати негативно ставилися до заступника патріарха митрополита Філарета.

У вересні 1993 р. до Києва приїхав єпископ Вашингтонський Антоній (Щерба). Він вивчав ситуацію в УПЦ КП і не відкидав можливості очолити цю Церкву. Єпископ Всеволод (Коломийців-Майданських) також мав намір стати патріархом. Проте йому необхідно було узгодити своє рішення зі Вселенським патріархом, у юрисдикції якого він перебував. Очевидно, що патріарх Константинопольський не благословив участі єпископа Всеволода (Коломийців-Майданського) у виборах предстоятеля УПЦ КП і він зняв свою кандидатуру.

Помісний Собор проходив бурхливо. Претендентом на патріаршество був митрополит Антоній (Масендич), якому виповнилося лише 30 років. Собор відкинув його кандидатуру. За цих умов зняв свою кандидатуру і єпископ Вашингтонський Антоній (Щерба). Помісний Собор обрав патріархом Київським і всієї Русі-України Володимира (Романюка), який на той час був митрополитом Чернігівським. Заступником патріарха був обраний, майже одногосно, митрополит Філарет. 24 жовтня відбулася патріарша інтронізація митрополита Чернігівського Володимира (Романюка) у соборі святої Софії, де проходив помісний собор. Слід відзначити, що разом з іншими ієрархами УПЦ Київського Патріархату в інтронізації брав участь єпископ Вашингтонський Антоній (Щерба) [8].

Як зауважує Ю. Чорноморець, прихильникам Київського Патріархату закидають «неканонічність», тому перед УПЦ КП стоїть завдання відрізати себе як помісну церкву українського народу від розколів та сект, тому відбувається поступове усвідомлення важливості й унікальної ролі єпископату. Цьому сприяє його омолодження та підвищення авторитету в житті церкви. Тепер уже не лише патріарх, але і його оточення є справжніми єпископами за власним етосом [19].

Таким чином, оновлення змісту світового православ'я, що передбачає неперервну місію Церкви, християнське служіння в сім'ї, державі у часі співпало з проголошенням незалежності України і змаганнями набуття Православною Церквою автокефального статусу. Процес інституалізації автокефальної Православної Церкви в Україні виявився конфліктним і тривалим у часі. Відтак постало три православні інституції – УПЦ МП, УАПЦ, УПЦ КП. Чинники православного розколу мали характер об'єктивних і суб'єктивних. До перших ми відносимо позицію РПЦ, яка будучи частиною державного механізму впродовж історичного часу і в сучасних умовах співпраці з урядом РФ, усіляким чином перешкоджала утвердженню помісної автокефальної Церкви в Україні. Інспірований Московським Патріархатом Харківський собор 1992 р. поклав початок розколу в українському православ'ї і дискредитації митрополита Філарета (Денисенка). Авторитетність його особи, як з одного з очільників УПЦ КП, підтверджує прийом української делегації Константинопольським патріархом у 1992 р.. Проте відсутність єдності в українському православ'ї перешкоджала налагодженню канонічних відносин з Вселенським Патріархатом. У зазначений нами період конфліктний характер мали особистісні стосунки між ієрархами православних інституцій. Публічні звинувачення в неканонічності заснування УАПЦ (діалог між патріархом Мстиславом (Скрипником) і митрополитом Іоанном (Боднарчуком), дискредитація особи митрополита Філарета (Денисенко), що ускладнило його стосунки з патріархом Мстиславом. Невизнання останнім рішень об'єднавчого собору і утворення УПЦ КП мало своїм наслідком поглиблення боротьби за владу.

Список використаних джерел

1. Анисимов В. На колени перед расстриженным Филаретом // Независимость. 5 мая 1993.
2. Гордиенко Н. С., Курочкин П.К. Особенности модернизации современного русского православия. М., 1978. С. 42–43.
3. Сьомін С., Кальниш Ю., Петрик В., Остроухов В. Духовно-релігійна складова національної безпеки України // Державно-церковні відносини: світовий досвід і Україна. К., 2002. С. 16–24.
4. Драбинко О. Православие в посттоталитарной Украине (вехи истории). К., 2002. 288 с.
5. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. К., 2002. С. 216.
6. Иноземцев В. Л. Современный посмодернизм: конец социального или вырождение социологии? // Вопросы философии. 1998. № 9. С. 27.
7. Іоан, митрополит. Відкритий лист Його Святості Мстиславу (Скрипнику). 15 січня 1993 р. Дрогобич. 8 с.
8. Іоан, митрополит. Лист до о. Володимира Яреми від 14 грудня 1991 р. // Хомчук О. Церква поза церковною огорожею. Розколи і руйнація Української православної Церкви в пошуках «константинопольського визнання». Чикаго; Іллінойс. 2002. С. 500.
9. Історія Української Православної Церкви, 1686-2000: навч. посіб. для студ. богосл. учб. закл. / Укр. Православ. Церква, Київ. Патріархат, Укр. православ. богосл. акад.; уклад. І. Преловська; [редкол.: єпископ Епіфаній (Думенко) та ін.]. К., 2010. 443 с.
10. Іщук О. В. Ієрархічні суперечності та між церковна полеміка як вияв кризи українського автокефального руху 1990–1993 рр. // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Історичне релігієзнавство. 2012. Вип. 6. С. 180–192.
11. Колодний А. Духовні засади християнства – основа поєднання його Церков і течій // Екуменізм і проблеми міжконфесійних відносин в Україні. К., 2001. С. 39.
12. Лекторский В.А. Христианские ценности, либерализм, тоталитаризм, посмодернизм // Вопр. философии. 2001. №4. С. 8.
13. Неправда московських анафем / Упор. Ігумен Димитрій (Рудюк). К., 1999. 470 с.
14. Определения Собора Украинской Православной Церкви 1-3 ноября 1991 г. // Собор Украинской Православной Церкви 1-3 ноября 1991 г. К., 1992. С. 36–39.
15. Офіційний сайт релігійно-інформаційної Служби України. URL: <http://www.risu.org.ua/>. (дата звернення: 01.09.2018).
16. Пospelovskiy, Д. Русская Православная Церковь в XX веке. Держархів Чернівецької обл. Ф. 29. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 32.
17. Церковь и мир. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви. М., 2000. С. 4.
18. Чорноморець Ю. Сучасна криза українського християнства як предмет аналізу наративної герменевтики // Релігія та соціум. 2015. № 3. С. 34–40.
19. Якунин Г. Подлинный лик Московской патриархии. М., 1996. 20 с.
- Яртісь А. В. Українське православ'я як етнонаціональний феномен: рух за створення єдиної Помісної православної церкви // Соціогуманітарні проблеми людини. 2013. № 7. С. 84–94.

References

1. Anysymov V. Na koleni pered rasstrizhennym Filaretom [On your knees in front of the defrosted Filaret]. Independence. 1993. 5 May.
2. Hordyenko N.S., Kurochkin P.K., Osobnosti modernyzatsii sovremennho russkoho pravoslavyia [Features of the modernization of modern Russian Orthodoxy], Moscow, pp. 42 – 43.
3. Somin S., Kalnysh Yu., Petryk V., Ostroukhov V., Dukhovno-relihiina skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy // Derzavnotserkovni vidnosyny: svitovyi dosvid i Ukraina [Spiritual and religious component of national security of Ukraine]. State-church relations: world experience and Ukraine], Kiev, 2002, pp.16–24.
4. Drabynko O. Pravoslavye v posttotalytarnoi Ukrainy (vekhy ystoryy) [Orthodoxy in post-totalitarian Ukraine (historical milestones)] O. Drabinko], Kiev, 2002. 288 p.
5. Yelens'ky V.YE. Relihiya pislya komunizmu. Relihiyno – sotsialni zminy v protsesi transformatsiyi tsentral'no- I skhidnoyevro peys'kykh suspil'stv: focus na Ukrayini [Religion after communism. Religious and social changes in the process of transformation of Central and Eastern European societies: the focus in Ukraine], Kiev, 2002. p. 216.
6. Inozemtsev V.L. Sovremenny posmodernizm konets sotsialnogo ili vyrozhdniye sotsiologii? [Modern Posmodernism: the end of social or the degeneration of sociology?] Questions of philosophy. 1998. No. 9, p. 27.
7. Ioan, mytropolyt. Vidkrytyy lyst Yoho Svyatosti Mstyslavu (Skrypnyku) [Open letter to His Holiness Mstislav (Skrypnyk)], Drohobych, Januaru 15, 1993. 8 p.
8. Ioan, mytropolyt. Lyst do o. Volodymyra Yaremy vid 14 hrudnia 1991 r. / Khomchuk O. Tserkva v poshukakh «konstantynopols'koho vyznannya» [Sheet to o. Volodymyr Yarema, December 14, 1991, Khomchuk O. Church outside the church fence. Breakdown and destruction of the Ukrainian Orthodox Church in search of «Constantinople's recognition», Chicago, Illinois, 2002. 500 p.
9. Istoryia Ukrayins'koyi Pravoslavnoyi Tserkvy, 1686 – 2000 rr. I. Prelov's'ka, yepyskop Epifaniy (Dumenko) [History of the Ukrainian Orthodox Church, 1686–2000. Teach futorial for studio theologian. acad.], Kiev, 2010. 443 p.
10. Ishchuk O.V. Iyerarkhichni superechostita mizh tserkovna polemika yak vvyav kryzy ukrayins'koho avtokefalnogo rukhu 1990-1993 rr. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostrozka akademiya» [Hierarchical contradictions and between church polemics as a manifestation of the crisis of the Ukrainian autocephalous movement 1990-1993] Scientific notes of the National University of Ostroh Academy Ser.: Historical Religious Studies Whip 6, pp. 180–192.
11. Kolodnyy A. Dukhovni zasady khrystyianstva – osnova poyednannya yoho Tserkov I techiy [Ecumenism and the problems of inter – confessional relations in Ukraine]. Kiev, 2001. p. 39.
12. Lektorskii V.A. Khristiaskiye tsennosti, liberalizm, totalitarizm, posmodernizm [Christian values, liberalism, totalitarianism, postmodernism] Vopr. Philosophy. 2001. No. 4, p. 8.
13. Ihumen Dymytriy (Rudyuk). Nepravda moskovs'kykh anafem [H's a lie of Moscow anathema] Kiev, 1999. 470 p.
14. Opredeleniya Sobora Ukrainskoy Pravoslavnoy Tserkvi 1 – 3 noyabrya 1991 [Council of the Ukrainian Orthodox Church on November 1 – 3, 1991] Kiev. 1992. p. 36 – 39.
15. Ofitsynnyy sayt relihiyno-informatsiy noyi Sluzhby Ukrainy at:<http://www.risu.org.ua/> 16. Pospelovskyy D. Russkaya Pravoslavnaya Tserkov' v [Military Administration of Bukovina] State Archives of Chernivtsi region. f. 29, op. 1, sp. 8, ark. 32.
17. Tserkov i mir [Fundamentals of the social concept of the Russian Orthodox Church] Moskow. 2000. p. 4.
18. Chornomorets' Y.V.

Relihiya ta sotsium [Modern crisis of Ukrainian Cristianity as an object of the analysis of narrative hermeneutics] 2015. No. 3, pp. 34 – 40. 19. Yakunin Gleb [The Original Face of the Moscow Patriarchate] Moscow, 1996. 20. Yartys` A.V. Cotsiohumanitari problem lyudyny [Ukrainian Orthodoxy as an Ethnonational Phenomenon: Movement for the Establishment of a Single Local Orthodox Church] 2013. No. 7. pp. 84 – 94.

Vasyl Khomitskyy

**PECULIARITIES OF INSTITUTIONALIZATION OF THE UOC-KP IN WESTERN UKRAINE
AFTER TIME OF ESTABLISHMENT OF ITS INDEPENDENCE (1991-1993)**

The article analyzes the institutionalization of the UOC-KP in Western Ukraine in the early 1990's. The article describes the intra-church problems of the Ukrainian autocephalous movement in 1991–1993. It was noted that inter-church contradictions were more and more conditioned by subjective factors - the ambitions of the hierarchs, the struggle for power in the church, and so on. Particular attention is focused on revealing the main causes and manifestations of interconfessional conflicts, the essence of the contradictions that take place at the present stage of the socio-ideological development of Ukraine and to a large extent due to different approaches, perceptions and understandings of the Ukrainian-Russian past. The role of the Ukrainian church in the context of national life is considered. It is proved that the reasons for the internal conflict between the two Ukrainian-centric churches (Moscow and Kyiv Patriarchate) are much deeper than seemingly at first glance and relate to the different view of both institutions as a way of acquiring autocephaly.

Key words: UOC–MP, UAOC, UOC – KP, Ukrainian autocephalous movement, religious confession, interconfessional relations, Local Orthodox Church.